NATIONAL DAIRY DEVELOPMENT BOARD

Maahi

પશુઓમાં મહત્વની બિમારીઓ માટે પારંપરિક પશુચિકિત્સા પદ્ધતિઓ

TDU
INSTITUTE OF TRANSDISCIPLINARY HEALTH SCIENCES & TECHNOLOGY

આઉનો નો સોજો (મસ્ટાઈટીસ)

કુવારપાઠું

હળદર

લીંબુ

મીઠા લીમડાના પાન

ગોળ

ચૂનો

સામગ્રીઃ

(ક) કુવારપાઠું : 250 ગ્રામ (ખ) હળદર : 50 ગ્રામ (મૂળ અથવા પાવડર)
(ગ) ચૂનો : 15 ગ્રામ (ઘ) લીંબુ : 2 નંગ

બનાવવાની રીતઃ

ત્રણેય સામગ્રી (ક થી ગ)ને એક મીક્ષરમાં મિક્ષ કરી લાલ લેપ બનાવો. બંને લીંબુને કાપીને 4 ભાગ કરો.

ઉપયોગ કરવાની રીતઃ

(1) એક મુઠ્ઠી લેપમાં 150-200 મિલી પાણી નાખીને દ્રાવણ બનાવી દો.
(2) આઉને ધોઈને સાફ કરો અને મિશ્રણને આખા આઉં પર ઘસીને માલીશ કરો. (3) આ પ્રક્રિયા દિવસમાં 10 વાર એમ 5 દિવસ સુધી કરવી
(4) પશુને 3 દિવસ સુધી દરરોજ 2 લીંબુ ખવડાવો.

નોંધઃ

જો દુધમાં લોહી આવતું હોય તો ઉપર પ્રમાણેની પ્રક્રિયા ઉપરાંત 2 મુઠ્ઠી મીઠા લીમડાનાં પાન અને ગોળ મિક્ષ કરી જ્યાં સુધી લોહી બંધ ના થાય ત્યાં સુધી દિવસ માં 2 વાર ખવડાવો.

યૂ ટ્યૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

આંચળ બ્લોક થઈ જવું/ કણી પડવી

લીમડાના
પાંદડાની સળી

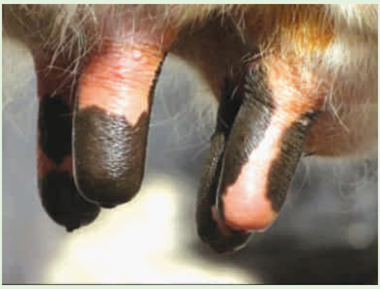

હળદર

માખણ

અથવા

ઘી

સામગ્રીઃ

લીમડા ના પાંદડાની એક તાજી સળી; હળદર; માખણ અથવા ઘી

બનાવવાની રીતઃ

(1) આંચળની લંબાઈ પ્રમાણે લીમડા ના પાંદડાની સળી કાપી લો.
(2) સળી ઉપર હળદર અને માખણ/ઘી નો મલમ બનાવીને લગાવો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) મલમ લગાવેલી સળી ને ઘડિયાળ ના કાંટાની ઉંધી દિશામાં ફેરવીને આંચળમાં જવા દો. (2) દરેક દોહન પૂરું થયા પછી નવી સળી બનાવવી.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

આરહો / આઉમાં પાણી ભરાઈ જવું

ખાવાનું તેલ

હળદર

લસણ

સામગ્રીઃ

તલ/સરસીયું તેલઃ 200 મિલી; હળદરઃ 1 મુઠ્ઠી; લસણઃ 2 કળી

બનાવવાની રીતઃ

(1) તેલ ગરમ કરો અને તેમાં હળદર અને લસણના ટુકડા નાખો.
(2) બરાબર મિક્ષ કરો અને ઉકળે એ પહેલા જ ગેસ/સ્ટવ પરથી ઉતારી લો.
(3) મિશ્રણ ને ઠંડુ થવા દો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) જ્યાં પાણી ભરાયું છે ત્યાં અને આખા બાવલા પર મિશ્રણ ને ઘસીને લગાવો. (2) દરરોજ 4 વાર એમ 3 દિવસ સુધી લગાડવું.

નોંધઃ

મિશ્રણ લગાવતાં પહેલા મસ્ટાઈટીસ છે કે નહિ તે ચકાસી લો.

યૂટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

મેલી / જર ના પડવી

મૂળો

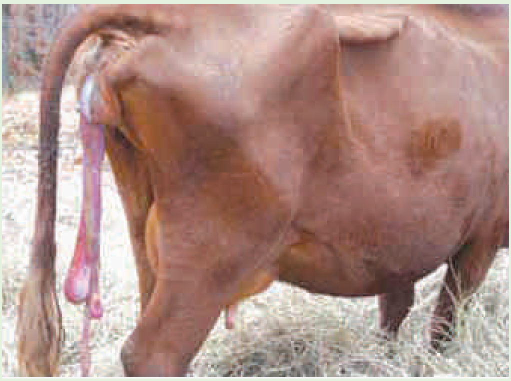

ભીંડા

ગોળ

મીઠું

સામગ્રી :

મૂળો : 1 આખો; ભીંડા : 1.5 કિલો; ગોળ : જરૂરિયાત પ્રમાણે;
મીઠું : જરૂરિયાત પ્રમાણે

બનાવવાની રીત :

(1) ભીંડાને 2 ભાગમાં કાપી દો.

ઉપયોગ કરવાની રીતઃ

(1) પ્રસવના 2 કલાકમાં એક આખો મૂળો ખવડાવો. (2) જો 8 કલાક સુધી મેલી/જર ના પડે તો 1.5 કિલો ભીંડા ગોળ અને મીઠા સાથે ખવડાવો. (3) જો 12 કલાક સુધી મેલી/જર ના પડે તો, મેલી/જરને છેક ઉપરના ભાગેથી ગાંઠ મારીને 2 ઇંચ નીચેથી કાપી દો. ગાંઠ જાતે જ અંદર જતી રહેશે. (4) મેલી/જર ને હાથથી કાઢશો નહીં (5) અઠવાડિયામાં દરરોજ એક મૂળો 4 અઠવાડિયા સુધી ખવડાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

ઉથલા મારવા (ઠરવું નહિ)

મૂળો

કુવારપાઠું

સાંધાવેલ

સરગવો

ગોળ

મીઠો લીમડો

મીઠું

હળદર

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) ગરમી માં આવ્યાના પહેલા કે બીજા દિવસે આ પ્રક્રિયા ચાલુ કરવી.

(2) નીચે બતાવેલ ક્રમ પ્રમાણે તાજી સામગ્રી પશુને ગોળ અને મીઠા સાથે દિવસમાં એકવાર ખવડાવવી :

(અ) 1 મૂળો 5 દિવસ સુધી.

(બ) 1 કુવારપાઠું નું પાન 4 દિવસ સુધી.

(ક) 4 મુઠ્ઠી સરગવાના પાન 4 દિવસ સુધી.

(ડ) 4 મુઠ્ઠી સાંધાવેલ 4 દિવસ સુધી.

(ઈ) 4 મુઠ્ઠી મીઠા લીમડાનાં ના પાન હળદર સાથે 4 દિવસ સુધી.

(ફ) જો પશુ ગાભણ ના થાય તો ઉપર પ્રમાણેની પ્રક્રિયા ફરી એકવાર કરો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

માટી (ગર્ભાશય) ખસી જવી

કુવારપાઠું

હળદર

લજામણી ના પાન

સામગ્રીઃ

કુવારપાઠું ની જેલઃ એક આખા પાનની; હળદરઃ એક ચપટી; લજામણી ના પાન : 2 મુઠ્ઠી

બનાવવાની રીતઃ

(1) કુવારપાઠાના પાનની જેલ કાઢી લો. (2) જેલની ચીકાશ નીકળી ના જાય ત્યાં સુધી પાણીથી સાફ કરો. (3) 1 ચપટી હળદર નાખીને મિશ્રણ અડધું થઇ જાય ત્યાં સુધી ગરમ કરો અને ઠંડુ થવા દો. (4) લજામણીના પાનની પેસ્ટ બનાવો.

ઉપયોગ કરવાની રીતઃ

(1) ખસી ગયેલી માટી (ગર્ભાશય) ને સાફ કરો. (2) ઠંડુ થયેલ મિશ્રણ ને બહાર નીકળેલ ગર્ભાશય પર છાંટો. (3) મિશ્રણ સુકાઈ જાય પછી લજામણીના પાનની પેસ્ટ લગાવો. (4) જ્યાં સુધી સ્થિતિ સુધરે નહિ ત્યાં સુધી લગાવતાં રહો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

ખરવા-મોવાસો-મોઢાનાં છાલા

જીરું

કાળા મરી

લસણ

ગોળ

મેથી

હળદર

નારીયેલ

સામગ્રીઃ

જીરું :10 ગ્રામ; મેથી : 10 ગ્રામ; કાળા મરી : 10 ગ્રામ; હળદરઃ 10 ગ્રામ; લસણઃ 4 કળી; નાળીયેરઃ 1; ગોળઃ 120 ગ્રામ

બનાવવાની રીતઃ

(1) જીરું, મેથી અને કાળા મરીને પાણીમાં 20-30 મિનીટ પલાળી રાખો. (2) બધી સામગ્રીને મીક્ષર માં મિક્ષ કરીને પેસ્ટ બનાવો. (3) પેસ્ટમાં એક આખું છીણેલું નારીયેલ નાખી બરાબર મિક્ષ કરો. (4) દરેક વખતે પેસ્ટ નવી બનાવો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) પેસ્ટને મોઢામાં, જીભ અને તાળવા પર લગાવો. (2) આ પેસ્ટ દિવસમાં 3 વાર એમ 3-5 દિવસ લગાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

ખરવા-મોવાસો -ખરીમાં છાલા/ચાંદા

સામગ્રીઃ

વાંછીકાંટો/ દદણો ના પાન : 1 મુઠ્ઠી; લસણઃ 10 કળી; લીમડાનાં પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; નાળીયેર/તલનું તેલ : 250 મિલી; હળદરઃ 20 ગ્રામ; મેહંદી નાં પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; તુલસીના પાનઃ 1 મુઠ્ઠી

બનાવવાની રીતઃ

(1) બધી સામગ્રીને મીક્ષરમાં મિક્ષ કરો. (2) મિશ્રણ માં 250 મિલી નાળીયેર/તલનું તેલ ઉમેરીને ગરમ કરીને ઠંડુ થવા દો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) ઘા પર સીધું જ લગાવો અથવા મિશ્રણ માં સ્વચ્છ કપડું પલાળીને પાટો બાંધી દો. (2) જો ઘામાં કીડા પડી ગયા હોય તો પહેલા દિવસે જ સીતાફળના પાનની પેસ્ટ અથવા નારિયેળનાં તેલમાં કપૂર મિક્ષ કરીને ઘા પર લગાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

તાવ

સામગ્રીઃ

લસણઃ 2 કળી ; ધાણાઃ 10 ગ્રામ; જીરુંઃ 10 ગ્રામ; ડમરાના પાન : 1 મુઠ્ઠી; તજના સુકા પાનઃ 10 ગ્રામ; કાળા મરીઃ 10 ગ્રામ; નાગરવેલ નાં પાનઃ 5નંગ; નાની ડુંગળીઃ 2 નંગ; હળદરઃ 10 ગ્રામ; કરિયાતું પાવડરઃ 20 ગ્રામ; તુલસીના પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; લીમડાનાં પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; ગોળઃ 100 ગ્રામ

બનાવવાની રીતઃ

(1) જીરું,કાળા મરી અને ધાણા ને પાણીમાં 15 મિનીટ પલાળી રાખો.
(2) બધી સામગ્રીને મીક્ષર માં મિક્ષ કરીને પેસ્ટ બનાવો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) થોડી થોડી માત્રામાં સવારે અને સાંજે ખવડાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

ઝાડા

સુકી મેથીના દાણા

મરી

ડુંગળી

ખસ ખસ

જીરું

હળદર

લસણ

મીઠા લીમડાના પાન

ગોળ

હિંગ

સામગ્રીઃ

મેથીના દાણા : 10 ગ્રામ; ડુંગળી : 1 નંગ; લસણ :1 કળી; જીરું : 10 ગ્રામ; હળદર : 10 ગ્રામ; મીઠા લીમડાનાં પાન : 1 મુઠ્ઠી; ખસ ખસ : 5 ગ્રામ; મરી : 10 ગ્રામ; ગોળ : 100 ગ્રામ; હિંગ : 5 ગ્રામ

બનાવવાની રીતઃ

(1) જીરું, હિંગ, ખસ ખસ અને મેથીને સુગંધ આવે ત્યાં સુધી શેકો. (2) મિશ્રણને ઠંડુ કરીને પાવડર બનાવી દો. (3) પાવડરને બીજી સામગ્રી સાથે દળીને પેસ્ટ બનાવી દો.

ઉપયોગ કરવાની રીતઃ

(1) પેસ્ટના નાના લાડવા બનાવી દો.

(2) લાડવાને દરરોજ એકવાર એમ 1-3 દિવસ સુધી ખવડાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

આફરો / અપચો

સામગ્રીઃ

ડુંગળી : 100 ગ્રામ; લસણ : 10 કળી; સૂકાં મરચાં : 2 નંગ; જીરું : 10 ગ્રામ; હળદર : 10 ગ્રામ; ગોળ : 100 ગ્રામ; મરી : 10 ગ્રામ; નાગરવેલ ના પાન : 10 નંગ; આદુ : 100 ગ્રામ

બનાવવાની રીત :

(1) મરી અને જીરૂ ને પાણી માં 30 મિનીટ પલાળી રાખો. (2) બધી સામગ્રીને દળીને પેસ્ટ બનાવી દો.

ઉપયોગ કરવાની રીત :

(1) પેસ્ટના નાના લાડવા બનાવી દો. (2) લાડવાને મીઠા સાથે દિવસમાં 3-4 વાર એમ 3 દિવસ સુધી ખવડાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

કરમિયા/કૃમિ

સામગ્રીઃ

ડુંગળી : 1 નંગ; લસણ :5 કળી; રાઈ : 10 ગ્રામ; લીમડાનાં પાન : 1 મુઠ્ઠી; જીરું : 10 ગ્રામ; કારેલા : 50 ગ્રામ; હળદર : 5 ગ્રામ; મરી : 5 ગ્રામ; કેળનું પ્રકાંડ- 100 ગ્રામ; કુબાનાં પાન : 1 મુઠ્ઠી; ગોળ : 100 ગ્રામ

બનાવવાની રીતઃ

(1) મરી, જીરું અને રાઈને 30 મિનીટ સુધી પાણીમાં પલાળી રાખો.
(2) બધી સામગ્રીને દળીને પેસ્ટ બનાવી લો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) પેસ્ટના નાના લાડવા બનાવી લો. (2) આ લાડવાને મીઠા સાથે દરરોજ એકવાર 3 દિવસ સુધી ખવડાવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

કથીરી / ઈતરડી

સામગ્રીઃ

લસણઃ 10 કળી; લીમડાનાં પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; લીમડાનાં ફળઃ 1 મુઠ્ઠી; વચ્છાનાં મૂળઃ 10 ગ્રામ; હળદરઃ 20 ગ્રામ; ગન્ધારું (રૂખડી) નાં પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; તુલસીના પાનઃ 1 મુઠ્ઠી

બનાવવાની રીતઃ

(1) બધી સામગ્રીને મીક્ષરમાં મિક્ષ કરો. (2) મિશ્રણમાં 1 લીટર ચોખ્ખું પાણી ઉમેરો. (3) હવે મિશ્રણને ગળણીથી ગાળી લો. (4) ગાળેલ પાણીને એક સ્પ્રે થાય એવી બોટલમાં ભરી લો.

ઉપયોગ કરવાની રીતઃ

(1) પશુનાં આખા શરીર પર ગાળેલ પાણીનો સ્પ્રે કરો. (2) આ સ્પ્રે પશુનાં વાડામાં અને દીવાલની તિરાડોમાં પણ છાંટો. (3) એક ચોખ્ખા કપડાને આ પાણીમાં ભીનું કરીને પણ પશુ પર લગાવી શકાય છે. (4) જ્યાં સુધી કથીરી જાતિ નાં રહે ત્યાં સુધી અઠવાડિયામાં એક વાર લગાવો. (5) આ પક્રિયા દિવસ દરમિયાન જ કરો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

પોક્સ/મસા/આંચળમાં વાઢીયા

લસણ

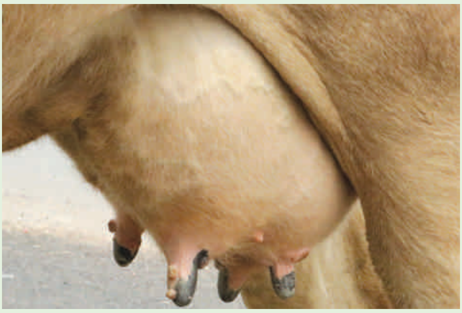

માખણ

હળદર

લીમડો

જીરું

ડમરો

સામગ્રીઃ

લસણઃ 5 કળી; હળદરઃ 10 ગ્રામ; જીરુંઃ 15 ગ્રામ; ડમરાના પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; લીમડાના પાનઃ 1 મુઠ્ઠી; માખણ અથવા ઘીઃ 50 ગ્રામ

બનાવવાની રીતઃ

(1) જીરાને પાણીમાં 15 મિનીટ પલાળો. (2) બધી સામગ્રીને મીક્ષરમાં મિક્સ કરીને પેસ્ટ બનાવો. (3) માખણ/ઘી ઉમેરીને બરાબર મિક્ષ કરો.

ઉપયોગ કરવાની ની રીતઃ

(1) લેપને પોક્સ / મસા /વાઢીયા મટી ના જાય ત્યાં સુધી શક્ય હોય એટલી વાર અસરગ્રસ્ત ભાગ પર લગાવો. (2) અસરગ્રસ્ત ભાગ સુકો કર્યા પછી જ લેપ લગાવવો.

યૂ ટૂબ પર વિડિયો જોવા માટે આ ક્યુઆર કોડ સ્કેન કરો.

રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ બોર્ડ, આણંદ
વેબ સાઈટઃ www.nddb.coop

facebook.com/NationalDairyDevelopmentBoard

પ્રકાશકઃ

માહી

માહી મિલ્ક પ્રોડ્યૂસર કંપની લિમિટેડ
૩જો અને ૪થો માળ, સાકાર બિલ્ડીગ, રાજકુમાર કોલેજ સામે,
ડો. રાધાક્રિશ્નન રોડ, રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૧
ફોન ૦૨૮૧-૨૪૬૦૭૩૨